

ТРИЗЕНЬНИК - REVUE HEBDOMADAIRE - TRIDENT
UKRAINIENNE

Число 26 (480) Рік вид. XI. 30 червня 1935 р. Ціна 2 фр. Prix 2fr.

Париж, неділя, 30 червня 1935 року.

Серед методів повоєнної дипломатії по-за безконечними нарадами та паперовими пактами особливо поширилися подорожі керівників політики до інших держав. За останній час почали вони вчашати й до Москви, що мала не аби-яку приємність вітати у себе високих гостей англійських, французьких, а за ними і чеських.

Дипломатичний протокол та й добрий тон міжнародній вимагає, щоб міністр, залишаючи країну, гостем якої він був, складав найщирішу подяку ласкавим господарям та виявляв надзвичайне задоволення з подорожі та її наслідків.

В «Известиях» ч. 141 з 17 червня с. р. знаходимо таку прщальну вдячну заяву чеського міністра закордонних справ п. Бенеша. Склав її він на українській станції Шепетівка, на кордоні ССРСР, спеціальному кореспондентові совітського офіціозу. Пан міністр вельми задоволений: «Мої вражіння прекрасні, — казав він — бо всюди, куди б я не приїздив, я бачив, що в с е н а с е л е н н я розуміє суть наших приятних односин і тепло зустрічає нас». Це вельможний подорожній помічав усюди — і в Москві, і в Ленінграді, не инакше й на Україні — в Харькові та Києві. І ці вражіння приємні дозволяють йому зробити такий висновок: «Це для мене являється виразом дружнього відношення н а р о д і в ССРСР і Чехословаччини. Це відношення не тільки політиків, а відношення м а с , н а р о д і в. Це для мене найважніше, найвидатніше».

Чеський міністр закордонних справ має заслужену славу не тільки досвідченого політика, але й політика реального. І от в устах політи-

ка-реаліста, що рахується лише з дійсністю і на самих фактах спірає свої висновки і прогнози, вельми дивними видаються нам речення та слова, що ми їх підкреслили. Категоричність твердження про відношення народів, про настрої мас, які він спостеріг під час дуже недовгого перебування в Московщині і на Україні, тричі в заяві підкреслена, не дозволяє його пояснити лише самою дипломатичною ввічливістю.

Вигодною для себе вважає сьогодні Чехословаччина приятельство із Москвою — її справа, хоч ми глибоко певні, що невдовзі прийде гірке розчарування. Так само не торкатимемося відношення народів в Чехословаччині до СРСР. То право пана міністра робити такі заяви.

Не обходить нас і те, як і чому «все населення» Москви та Ленінграду раптово проявилось прихильністю до нового союзу.

Але вважаємо за свій обов'язок категорично ствердити, що людинність України, окупованої Москвою, людинність, що з ненавистю ставиться до ворожої влади, не має, а тим паче не може виявляти жадних симпатій до тих, хто зміцнює панування чужинців на поневоленій землі.

Вважають сьогоднішні проводирі політики за потрібне підтримувати існування тієї потвори, що зветься СРСР, заключати з совітським правительством союзи — їхня справа. Але коли вони не виходять із сфери дійсности. Грунтуються лише на фактах, то вони самі здорові знають, що маси у великій в'язниці народів жадного голосу не мають і жадної участі поневолені нації не приймають в тих комбінаціях штучних, які по-за ними і над їх головами укладає у власних інтересах окупаційна влада. Говоріть, коли це вам до вподоби, з московським урядом, але дайте святий і чистий спокій завойованим і уярмленим ним народам!

Наприкінці можемо лише пригадати слова з одного з попередніх наших оглядів «З життя й політики», з іншого, хоч і аналогічного приводу написані («Тризуб», ч. 23-477 з 9. VI. с. р.):

«Рефлексії минулого і згадки про нього на довгі часи визначають майбутнє нації. І хто знає, яке місце і яку роль в цих рефлексіях і в цих згадках займуть теперішні закордонні приятелі московських можновладців? Хто знає, чи, роблячи нині свої тактичні посушення, не роблять вони таких кроків, які не зникнуть з нашої національної пам'яті, таких кроків, які визначають у майбутньому відношення й симпатії вільної, державної української нації?»

Дорогий гість

Цими днями Французька Академія святкувала трьохсотліття свого існування. З усього світу надійшли на свято те привітання, багато вчених з різних країн, представники академій та університетів приїхали особисто скласти привіт і шану славній ювілянтці. Та дарма було б шукати серед тих гостей наших земляків: на тому святкуванні не було заступлено української науки, не було делегатів українського вченого світу. Багато на те склалося причин, — знаєш і розумієш їх, — а проте не можеш втримати в собі гіркого почування — болю й досади, що на цьому світовому празнику науки й культури не було старої й великої культурної нації української.

Та разом з тією прикрістю, — а на це вже така багата наша доля, — приніс цей ювілей нам і несподівану приємність: маю на увазі візиту професора М. Арнаудова до Української Бібліотеки ім. С. Петлюри в Парижі.

Цікава вже сама особа нашого гостя. Професор М. Арнаудов, ректор Софійського Університету, один із найвидатніших болгарських учених, знавець історії літератури, завжди мав і одверто виявляв живий інтерес до українського питання. Він стоїть на чолі Україно-Болгарського Товариства, дає провід друкованому органу, присвяченому українсько-болгарським взаєминам, що їх історія датується не з вчорашнього дня і що на них такий слід полишили наші земляки Венелін та Драгоманів.

Сотні вчених з різних держав з'їхалися на святкування ювілею Французької Академії Наук до Парижа, було чимало і з слов'янських країн, і лише один з них згадав про те, що в столиці світу існує Українська Бібліотека, це культурне представництво багатоміліонного народу українського. І не тільки згадав, а й зумів знайти серед урочистостей, засідань, бенкетів і прийнятть, що вщерть заповняли дні ті, час на те, щоб прийти та ознайомитися з цією скромною, але загально національною українською установою. І це робить іще ціннішою його увагу.

Дорогого і рідкого гостя вітала Рада Бібліотек. Оповіді професорові історію заснування Бібліотеки, знайомимо з її сучасним станом, показуємо, що вона тепер посідає, підкреслюємо, що вона заснована ініціативою і живе жертвеністю української еміграції, ділямося планами на майбутнє, проектами розвитку і поширення. Гість, що знається на книжці і любить її, з цікавістю обдивляється рідкі видання, що їх крім нас ніде в Парижі немає, і що ними може Бібліотека похвалитися. Оглядаємо кімнату-музей С. Петлюри, що робить своєю простою зворушливе вражіння. Псяснюємо, що колекції, зв'язані з пам'яттю С. Петлюри, вважаємо лише в депозиті Бібліотеки: вони мають належати Національному Музеєві в Києві.

Оглядини скінчилися. Та гість залишається, і в дружній товариській розмові непомітно плине час. Тим із нас, що тільки тепер мали приємність познайомитися з проф. Арнаудовим, здається, що вже

давно-давно його знали: так глибоко розуміє він нашу справу, так добре ознайомлений він із нею. А досвід визвольних змагань інших народів, строго-науковий аналіз фактів нашого минулого й сучасного приводять його до певности, що нація, яка знайшла себе і знає, куди йти, свого досягне, що здійснення наших ідеалів—питання лише часу.

Нам було приємно вітати в своїй господі, хоч і на чужині, рідкого і дорогого гостя, а розмова з ним, цікава й жива, була моральною підтримкою, бо наші думки, наша віра — це його думки, його віра. І особливої сили нашим міркуванням, на яких не може не відбитися певний елемент почуттєвий, надало підтвердження їх із уст чужинця і вченого.

В «золотій книзі» Бібліотеки проф. Арнаутов зазначив по болгарському своє вражіння в теплих і щирих словах, оддаючи належне ідеалізові та витривалості української еміграції. Не можемо не скласти нашому вельмишановному гостеві, представникові братнього слов'янського народу, який те-ж кривавою боротьбою здобув свою волю і державність, щирої подяки за увагу і постійну прихильність до нашої справи, які знайшли собі вияв у цих відвідинах Бібліотеки, що дали нам такі рідкі й приємні переживання.

В. Прокопович.

Лист із Брюсселю

(Докінчення*)

Ще одна справа варта того, щоб на неї звернути увагу: це питання забезпечення прав емігрантів, важлива справа, що вперше була ґрунтовно порушена в Унії для Ліги Націй.

Докладчик п. Еппштейн, англієць і, до речі, наш великий приятель, нагадує зборам «трагічну проблему» біженства: більше мільйона людських істот позбавлені тої підтримки, яку дає нормально своєму громадянству держава. Вони не мають певности ні що-до свого побуту в країні, ні що-до праці, якої вони можуть бути раптово позбавлені на користь робітників місцевого походження. Ці люди живуть під вічною загрозою вислок за межі держави, не маючи жадної можливости одержати дозвіл на побут в державі іншій.

В дискусіях беруть участь лорд Роберт Сесіль, пані Малятер-Сел'є (Франція), п. Ролен (Бельгія). Останній особливо підкреслює соціальну і політичну небезпеку лишати сотні тисяч людей в стані одчаю, і вказує на те, що в такому осередку може виникнути ідея терору. Хто хоче з останнім боротися, мусить звернути свою увагу на проблему політичної еміграції.

Проф. Шульгин дякує докладчикові і попереднім промовцям за те, що вони сердечно поставилися до цієї справді трагічної проблеми. В якості голови Української Головної Еміграційної Ради, він має можливість ближче пізнати становище біженців. Але проблема ця ширша за справу тої чи іншої національної групи біженців: сучасний бурхливий час постійне творить нові хвилі еміграції і ці справи належать саме Лізі Націй узагальнити і урегулювати. П. Шульгин проводить зв'язок

---

*) Див. «Тризуб» ч. 25 (479) з 23 червня с. р.

між мемуаром Українського Товариства в справі терору і його причин з останньою промовою п. Ролена. В кожній національній еміграції помірковані елементи стримують людей неурівноважених, але цього впливу не досить, коли люде лишатимуться в тому дійсно глибоко трагічному безвихідному становищі, за яке згадував докладчик. Допомога, що її уділяє біженцям Офіс Нансена, не вистачаюча. Його треба посилити і реорганізувати. Раніше Женева могла найбільше допомогти біженцям, переселяючи їх масово до Франції, де вони зустрінули гостинність і працю, яку було знайти не тяжко. Біженці пристосувалися до місцевого життя, утворили цілі колоїї і, що-до українців, можемо сказати, полюбили цю країну. Але з часу, коли прийшла криза, можливість для Женеви переселювати до Франції біженців одпала, більш того, в самій Франції з'явилось безробіття. Становище емігрантів і в цій країні стало дуже тяжким. Зараз необхідно, щоб було хоч частково одкрито двері інших країн для біженців і щоб їм було дано право на працю. Це два основні жадання, які треба підпирати. Але на кінці, — додає проф. Шульгин, — не можемо не звернути уваги на становище старших людей, що працювати не можуть, що жадної пенсії одержати не можуть. Що з ними робити? Ми, представники одної з груп еміграції, не знаємо просто, як розршити цю глибоко трагічну проблему. Скільки буває становищ, коли люде або кінчають самогубством, або живуть в стані повного одчаю. А серед цих старших людей трапляється багато людей інтелігентних, високої культурної вартости. На ці проблеми треба звернути як найбільшу увагу. Ще раз представник Українського Товариства, що має стільки до діла з цією справою, сердечно дякує докладчикові.

Прому проф. Шульгина було вкрито оплесками асамблеї. По цьому п. Ролен знов забірає слово і пропонує, щоб усі країни наслідували прикладу маленького сусіда Бельгії, Люксембургу, де випущено спеціальні марки на користь інтелігентних біженців, яким особливо тяжко чи й неможливо знайти працю. Ця пропозиція прихильно була зустрінута делегатами.

По тому прийнято резолюцію, в якій асамблея зазначає, що більше мільйона біженців потребують міжнародної допомоги і що більше 200.000 посеред них не мають праці або взагалі позбавлені будь якого засобу для існування. Чим далі, тим все тяжче стає емігрантам заробляти на життя. Отже XIX асамблея Унії вважає неможливим припинення діяльності Офісу Нансена в 1938 році, як це було ухвалено Лігою Націй, і висловлює своє глибоке переконання, що недопустимо, щоб сучасне становище еміграції продовжувалося далі, утворюючи певну загрозу занепокоєнь як економічних, так і політичних.

Недопустимо, щоб надалі збільшувалося жалюгідне зростання людських страждань. Отже XIX асамблея рекомендує, щоб було збережено центральну установу для забезпечення біженців, яка б знаходилася під протекторатом, або й під безпосереднім керуванням Ліги Націй. Ця установа має дбати за всіх біженців, які вже сподобалися під опікою, або яких має взяти під свою опіку Ліга Націй.

Резолюцію цю було прийнято одноголосно. Лорд Сесіль й інші делегати висловили при цьому побажання, щоб ця важлива справа більше не сходила з порядку денного засідань Унії. Таку ухвалу і такий намір і надалі займатися справою політичної еміграції можна тільки вітати.

Дуже гарячі дебати в Брюсселю викликали тако-ж справи Мемелю. Резолюцію по цьому питанню було внесено німецькою делегацією. З огляду на її відсутність справа мала однасти, але аналогічну резолюцію внесла англійська делегація і настояла на тому, щоб, без огляду на відсутність німців, справу було розглянено. Литовці, які дуже гаряче боронили свою справу, доводили, що їх уряд готовий додержуватися статуту, на якому має жити Мемель, але що німецька пропаганда і терор не дає змоги додержуватися нормального порядку річей. Одначе англій-

ці настояли все-ж на своєму, себ-то на необхідності стісного державного статусу. Ця справа хвилювала збори, бо відчувалося, що навколо цієї маленької справи може вибухнути велика світова пожежа.

Нарешті обмірковувалося різні справи високої принципової ваги, що ніколи не сходять з порядку денного Унії: м.п.р., обезбосення і т. д. Обмірковувалося і справи визначення напасника — «агґресора». Цікаві були зауваження лорда Сесіля і п. Релена, які показали, що тяжко знайти загальне і точне визначення цього напасника. Але разом з тим збори прийшли до заключення, і що думку було внесено до резолюції, що на практиці в Лізі Націй труднощі повстають все-ж зовсім не від неможливості юридично встановити визначення напасника, а від небажання держав, що безпосередньо не зацікавлені в конфлікті, втручатися в справи, які вимагали б од них відповідних санкцій. Словом, принцип «моя хата з краю» домінує в Лізі Націй. Ми, українці, добре це пізнали на своїй власній шкірі.

Були різні прийняття конгресу, між иншим і у прем'єра Бельгії Ван-Зееланда, самого молодого прем'єра у Європі (має 42 роки, а виглядає на 35). Був і традиційний мітинг. Народу було на ньому сила. Промовляла голова Джанані, пані Бакер-ван-Босе (по голандському), п. п. Поль Бонкур, лорд Сесіль і Гіманс — многолітній міністр закордонних справ Бельгії. Найцікавіша була змістовна промова останнього. Одповідаючи на критику Ліги Націй, п. Гіманс, один з її основоположників, з'ясував, що Ліга Націй це тільки інструмент, а її добрий інструмент, потрібний людству. А коли що йде не так, то винні ті, що покликані грати на ньому.

Обороняючи основні ідеї Ліги Націй, Українське Товариство саме й гадає, що грають на ньому сучасні музиканти досить зле. Вони одсунули на другий план високу моральну ідею Ліги, загляючи очі перед найбільшими неправдами, які будь коли діялися в світі, а прийнявши до складу Ліги СССР, тим самим в певній мірі санкціонували найстрашніший злочин сучасної доби — окупацію і нищення України, Грузії, цілого Кавказу, Туркестану і всіх поневолених Москвою народів.

Жалібна академія св. пам'яті Симона Петлюри в Шанхаї

В суботу, 25 травня с. р., в дев'яту річницю трагічної смерті вождя українського народу Симона Петлюри, Українська Громада м. Шанхаю влаштувала жалібну академію в честь покійного.

Цей день національного смутку й жалоби об'єднав усіх національно-мислячих українців, навіть і тих, що не належать до Громади.

З 8 години вечера українці із усіх кінців міста почали збиратися в мешканні Громади, яке не могло вмістити всіх бажаючих помолитися за спокій душі покійного вождя та послухати доповіді на тему цього дня.

В центрі сали великий портрет покійного Головного Отамана, оповитий жалібним кременем, утопає в живих квітах. Рядом плакат художнє виконаний п. Тоцьким, зверху золотий тризуб, під ним два схилених національних прапори, а між ними в темновім вінку посмертна маска С. Петлюри, на підборідді якої видно рану від кулі. На плакаті відповідні написи з закликом жертвувати на Бібліотеку імені С. Петлюри в Парижі.

Жалібну академію відкрив голова Громади п. О. Мельник та в короткій промові згадав покійного Головного Отамана, його заслуги перед батьківщиною: 25 травня є днем нашого національного траура. По закінченні промови, пропонує він усім присутнім заспівати «Заповіт», а потім вшанувати пам'ять покійного вставанням і хвилиною мовчання.

Секретарь Громади п. Квашенню зачитує доклад «Симон Петлюра».

П. Лобай зачитує доклад «За що його вбито». П. Вансович зачитує короткий відчит з судового процесу в Паїжжі. Після цих докладів, перед панахидою п.-о. архимандрит Денис (до висвячення в архимандрити б. протоієрей Дмитро Дяченко) пояснює за кого українці повинні молитись. Панахиду відправив п.-о. архимандрит разом із протодіяконом Задорожнім за участі громадського хору під орудою п. Лобая.

Від грузинської колонії прийшли вшанувати св. пам'ять Головного Отамана ввесь склад Управи Грузинського Т-ва та представник від грузинської молоді п. Хаїндров.

Голова грузинської колонії д-р Н. І. Махарадзе теплим та ширим словом висказав свій сум та співчуття від грузинської колонії Українській Громаді м. Шанхаю та в лиці Громади всім українцям в утраті великого українського героя і запропонував усім присутнім поклонитись портрету покійного героя.

Член Управи Груз. Т-ва І. Д. Нозадзе в своїй промові сказав: «Головний Отаман С. Петлюра вбитий ворогами України, але мільйони петлюрівців живуть і докінчать національне діло, яке провадив С. Петлюра».

Член Управи Груз. Т-ва п. Кутаїсов в своїй промові звернувся до присутніх українських дітей із закликом, щоб вони були петлюрівцями і завжди пам'ятали святі заповіді С. Петлюри, щоб пам'ятали, за що він віддав своє життя та були вірними дітьми своєї матері-України. П. Пирогов розказав де-які спомини з часів визвольної боротьби під проводом С. Петлюри. П. Униченко продекламував власний вірш «На смерть С. Петлюри». Далі пані О. Швачинська зачитує відозву, отриману з Парижа від Управи Бібліотеки ім. С. Петлюри, та пропонує підписний лист пожертв на Бібліотеку, по якому й було зібрано 37½ шанхайських дол. та 50 фр.

На пропозицію голови Громади п. О. Мельника всі присутні встають і співають український гімн «Ще не вмерла Україна», чим і закінчується офіційна частина акаdemії.

Квашенко.

XVII конгрес Французької Федерації Інвалідів, Жертв Війни та б. Комбатантів в Парижі

В цьому році Французька Федерація Інвалідів, Жертв Війни та б. Комбатантів, до якої афілійоване наше Т-во б. Вояків Армії УНР у Франції, відбувала свій черговий конгрес у Парижі.

Наше Т-во взяло участь в цьому конгресі так, як і завжди брало участь у всіх попередніх конгресах Федерації.

Розпочався конгрес у п'ятницю, 14-го червня с.р., в саялах Дому Бельгійських Інвалідів. В цьому році наше Т-во, що раніше не приймало участі у розборі внутрішніх справ та різних французьких проблем, прийняло живу участь у питаннях оборони прав чужинецької робочої сили, з огляду на те, що протягом року Федерація в цих питаннях стала нашому Т-ву у великій пригоді і залагоджувала своїми інтервенціями перед різними урядовими й громадськими інституціями багато справ, що торкалися членів Т-ва. Після окремого доповіді в справі оборони французької робочої сили прийнято було відповідні резолюції і в них зазначено побажання, щоб «бувші союзники та е м і г р а н т и б. комбатанти користувалися режимом полегшень» у приміненні нових законів і розпоряджень влади, що регулюють чужинецьку робочу силу. Поки-що заяви міністрів праці та їхні розпорядження торкалися б. ком-

батантів з так зв. «б. союзних армій», але не було зазначено і категорію «емігрантів», що в цій резолюції знайшла своє місце.

Під кінець засідання генеральний секретарь нашого Т-ва попросив слова і подякував делегатам конгресу за винесену резолюцію в імені Т-ва б. Вояків Армії УНР та Т-ва б. Грузинських Вояків у Франції, представники яких тако-ж були присутні на конгресі, бо вони афілійовані так само до Французької Федерациі. Одночасно він сказав і прилюдну подяку п. п. Гран'є, голові Федерациі, та Ж. Деляшевє, генеральному секретареві Федерациі, за їхнє завжди прихильне й уважливе відношення до справ українських б. вояків.

Одночасно Т-во взяло участь і в різних церемоніях та урочистостях конгресу Федерациі.

В п'ятницю, 14 червня, делегація Т-ва в складі п. п. М. Ковальського та хор. П. Йосипишина з прапором Т-ва взяла участь в церемонії запалення вогню на могилі Невідомого Вояка на площі Етуаль.

В неділю, 16 червня, голова Т-ва ген.-хор. О. Удовиченко в супроводі сотн. А. Казімірчука, разом з прапором Т-ва, їздили до Жуанвільле-Пон, де відбувалося закінчення конгресу. Після закриття конгресу делегація з прапором прийняла участь у поході до пам'ятника полеглим у великій війні, а потім була на банкеті, на якому, крім багатьох чужинських представників, були теперішній міністр пенсій п. Мопуаль та бувший — п. Ріволе.

Як на самому конгресі, так і в урочистостях його українська делегація була в тісному зв'язку з делегацією грузинських комбатантів, на чолі якої стояв полк. Цханая і яка прибула на конгрес так само з своїм національним прапором.

К.

---

3 міжнароднього життя

— Проміж великих держав.

Кколи, — ще так недавно, відбулася відома конференція в Стрезі. — в європейській пресі заговорили були про фактичне відтворення історичної Великої Антанти. Бо-ж справді, на тій конференції три великі держави — Англія, Франція та Італія — договорилися між собою про спільну і начеб-то єдину дипломатичну чинність на цілому континенті Європи, обхопленому пактами рейнським, дунайським та східним. З того часу минуло лише два місяці, але багато води по річках міжнародніх у море втекло, й взаємини між названими державами змінилися. — вони одна одній охолодили і стали дивитися неначеб-то кожна в иншій бік, чи инакше кажучи, кожне стала стерегти лише свої інтереси власні.

Першу причину, чи може претекст, до прохолоди дела, як знаємо з попередніх оглядів, Франція, склавши славетній нині пакт з совітами, що породив негайно свого епігона у подобі пакту чехословацько-совітського. Англії це не сподобалося, бо ті пакти посиляли її історичного противника в Азії, що вже здавна через Памір, оту «стріху світа», став задивлятися на Індію. Роздратувало це й Італію, бо, як гадає Муссоліні, вказані пакти, — властиво пакт чехословацько-совітський, одчиняють совітам ворота до Середньої Європи, а в майбутньому і до Балканів, тоб-то заводять їх на терени, де Італія, на думку її вождя, має бути першою, а ще ліпше — єдиною що-до впливів і навіть — що-до гегемонії.

Другою причиною розхолодження став італо-єфіопський конфлікт, що загострився зараз же після Стрезі. Не знати, чому вибрано було такий час для його загострення. Існував він вже й раніше і зводився до певних сутічок на італо-єфіопських кордонах, — скрізь і завжди таких частих в європейських келоніях, що сусідять з недуже-то добре

організованими місцевими державами. Італія зробила з того великий випадок, вислала туди значні військові загопи й стала загрожувати Ефіопії війною, тоб-то підбиттям під свою владу. А в тому з Ефіопією зв'язані великі інтереси французькі, а особливо — англійські. Досить вказати на те, що джерело Блакитного Нилу знаходиться на ефіопській території, і достатнє заводнення Судану та Єгипту залежить од того, хто володіє тими джерелами, а заводнення, скажімо, Судану — це бавовна, тоб-то сировина англійського текстилю. Явна річ, що Англія й Франція не могли дозволити Італії так таки зразу ж опанувати Ефіопією. Вони нагадали тому Мусоліні, що Ефіопія — тако-ж член Ліги Націй, і примусили його рахуватися з думкою Верховної Ради Ліги, а тим і відклали цілу справу до осені. Як все те піде далі, буде видно. Поки-що взаємини трьох держав затуманилися. Що-до Франції, то Італія ще якось-то втримується в певних межах. Але що-до Англії, то ці межі начеб-то вже й перейдені, бо в англійському парламенті згадано вже було про можливість закриття Суецького каналу для італійських кораблів, а італійська преса вказала Англії, що вона її не боїться, бо на випадок війни італійські аероплани виб'ють до ноги англійські гарнізони в Гібралтарі, на Мальті та на Родосі й виженуть у такий спосіб Англію з Середземного моря. Добре ще, що такі слова говоряться на адресу такої сильної, стриманої й певної своєї сили нації, як англійська, що знає, яку ціну мають такі легковажні вибухи. З другою нацією це могло б дати наслідки дуже немилі. Але Англія тим часом того начеб-то й не чує, а шукає способів ліквідувати італо-ефіопський конфлікт у такий спосіб, щоб не постраждали її, англійські, інтереси. І мабуть таки знайде його.

Третьою й останньою в часі причиною розхолодження, — головню англо-французького, — стала англо-німецька морська згода, що до неї дійшло в тих днях у Лондоні. Справа ця мала приблизно такий перебіг. В минулому березні, як відомо, Гітлер, негуючи версальський договір, зрушив своє наймане військо, а замість цього встановив таку саму набрану з усіх громадян армію, яку мають всі великі континентальні держави в Європі.

Сталося це для всіх несподівано, без яких будь попередніх пересправ, повідомлень чи погоджень, хоч би й сепаратних, а тому Германія й дістала від Ліги Націй різкий протест, дуже для неї морально неприємний, хоч і мав він характер чисто словесний, бо не йшов у супроводі яких будь реальних санкцій. Тому, коли тепер настає для Германії час відтворити свою моральну силу, то на цей раз, щоб не повторилася попередня історія, Гітлер почав з цього приводу пересправи з найбільше заінтересованою що-до морської зброї державою, тоб-то з Англією. Пересправи зразу-ж прийшли до доброго кінця. Англійці з німцями погодилися на тому, що відтворена германська флота в майбутньому не буде перевищувати 35 відс. флоти англійської, що це взаємовідношення морських їх сил встановлюється раз і назавжди, незалежно від того, які будуть морські сили в інших державах. Про цю згоду Англія повідомила заінтересовані держави, а саме, Японію, Америку, Італію й Францію і дістала від них одповіді. Од Японії — позитивну, од Америки — байдужу, од Італії — неясно-ухильчиву, од Франції — негативну. Діставши одповіді, Англія не вступила до дальших пересправ, а впрост підписала згоду з німцями. Таке поступовання в англійській пресі було мотивовано в такий спосіб. Все одно, мовляв, за згодою чи без неї, Германія поставить собі флоту. Але коли згоди не буде, всна може поставити флоту, навіть більшу за англійську. Воювати з цього приводу з нею ніхто не буде. Тому краще ввійти в згоду, бо та згода дає морське забезпечення для Англії. Франція неначеб-то на це одповідає, що згоди не сімло бути, бо Германія Версальським договором заборснена більша флота, і що згода порушує той договір. Юрично французи мають рацію, але на боці англійців логика фактів. Яка буде дальша процедура з тою справою, поки-що не знати, бо як раз в день, коли писано ці рядки, прийшло повідомлення, що

англійський міністр Іден має з цього приводу виїхати до Парижу та до Риму, щоб розважити все на місці з відповідними людьми.

Четвертою причиною розхолодження може стати Дунайський пакт, бо в ньому накреслюється знову-ж такі якесь погодження з німцями, на цей раз уже з боку італійського. Але ця справа ще до кінця не означилася.

Одне слово, Стреза Стрезюю, а великі держави кожна йде своїм шляхом, ступаючи в сліди своїм інтересам. І замість загальної згоди накреслюються нібито знову-ж такі два фронти. Один ніби-то веде з Парижу через Прагу до Москви, другий з Берліну через Дунай до Риму, а Англія стоїть осторонь, чекає часу і придивляється. Чи встановлюється ті фронти остаточно, куди піде Англія та що до всього того спричиниться, може вказати лише майбутнє.

Observer.

З преси

Недавно, 7 травня с. р., паризькі російські «Послѣднія Новости», що разом з большевиками так дружно виступають в обороні СССР, умістили статтю «Паутина гакенкрейцера», в якій анонимний автор доводить, що український рух є ніщо инше, як «німецька інтрига» і що всі без різниці українські організації залежать од німецького «гестапо».

Автор статті рекомендується біженцем із України, «що постраждав за переконання». Вся ця провокація підписана таємничим іменем «Степан».

Хто-ж такий цей «Степан», статтю якого «Послѣднія Новости» вмістили так запобігливо? Відповідь на це дає львівська газета «Діло» (ч. 131 з 21.V) в замітці «Хто такий Степан з «Послѣднихъ Новостей?»

Виявляється, що той «Степан» є навіть не українець, що видавав себе він і за поляка, і за росіянина, і за українця:

«Кароль Шиманський, який колись служив у червоній армії, а потім утік додому в Галичину. Зробивши у Польщі якусь кагну справу, знову перебіг сюди (СССР) і заявив у ІПУ, що він знає українську підпольну організацію...»

Далі «Діло» подає всю біографію цієї особи майже аж до порога «Послѣднихъ Новостей».

Майже одночасно вилізло шило і з другого боку. Журнал-шпаргалка М. Шаповала у Парижі «Вістник» в ч. 41 з 15. V с. р. умістив галімацію-поему «Катруся», автором якої є Кирило Шиманський. Редакція цього «журналу» так рекомендує читачам свого співробітника:

«Автор цієї поеми є бувший комуніст Кирило Шиманський, що свого часу, вступивши до комуністичної партії, брав участь у війні на Україні в рядах червоної армії».

Таке знайомство редакції «Вістника» не дивне, бо свого часу Микола Шаповал був знайомий і з різними типами, причетними до вбивства Головного Отамана С. Петлюри.

Не віриться тільки, щоб малограмотний провокатор міг сам написати таку статтю, як «Паутина гакенкрейцера» в «Послѣднихъ Новостяхъ». Очевидно, йому добре допомогли в редакції газети.

Хроніка

З життя укр. еміграції.

У Франції.

— Повторення в Парижі вистави «Сватання на Гончарівці». В суботу, 22 червня с. р., «Український Незалежний Театр» у Парижі під режисурою п. П. Шмелія повторив «Сватання на Гончарівці», яке з таким успіхом перший раз дано було 8 цього червня.

На цей раз вистава пройшла ще ліпше, ніж разу минулого. Правда, що на ряду із справдішніми артистами грають і аматори, не обійдеться така вистава при влаштуванні її в емігрантських обставинах і без дрібних неполадок, але ансамбль гри настільки добрий, що це треба з приємністю підкреслити. На особливе підкреслення заслуговують зокрема співи учасників.

Коли в першому акті починає грати свою роль З. Гоглевська (Уляна), то відразу видно, що грає й співає справжня артистка доброї школи, що її не дивно для учениці такого режисера, як А. Саніг.

Артистично передав свою роль і батько Уляни — п. Топольський. Про гру інших артистів уже згадувалося в минулій замітці про першу виставу п'єси.

Не можна тако-ж не згадати про те, що п'єса дозволяє коханцям — Уляні й Олексієві — створити прекрасні моменти в грі. Олексій-же (п. Солонар) в одному місці, де міг би виявити у грі більше почуття, лише нерішуче цілував вінок своєї нареченої.

Але взагалі гра була добра. Публіці подбалось, і артисти часто діставали вповні заслужені оплески. Добре було б, щоб

«Український Незалежний Театр» склав собі цілий репертуар і з осени відновив свої вистави. В тому, що так удачливо трупу складено, є велика заслуга її режисера п. П. Шмелія, якому й слід побажати дальших успіхів. Б. Л.

— Виступ у Парижі Хору Т-ва б. Вояків Армії УНР у Франції. В неділю, 23 червня с. р., в Жарден д'Акліматасіон в Булонському лісі, Хор Т-ва б. Вояків Армії УНР у Франції виступав перед численною тисячною публікою з українським репертуаром. Виступав Хор в українських національних убраннях, таких кольорових і гаїрних на вид. Програма складалася в більшості з народних пісень, які вподобалися публіці так, що довелось виступати на біс. Речі з соловими співами були прекрасно виконані п. п. Солонарем, Миколайчуком та Топольським.

Сам Хор, що складався лише з 16 чоловік, показав себе дисциплінованою злютованою одиницею.

Успіхові Хора сприяла ще добра погода, що зібрала до Булонського лісу багато публіки.

У Польщі.

— Чергові збори Екопомічного Семінару при Науковому Інституті у Варшаві відбулися 11 червня с. р. На цих зборах інж. В. Яновський зробив доповідь на тему «Залізничний транспорт ССРСР в 1935 році». Подаємо тези цього реферату:

1. За ввесь час існування ССРСР помітно стало зростання шляхів, при одночасовому зменшенні вузкоколієвих шляхів. Питомо

вага двоколієвих внаслідок будови нових одноколієвих по-малу спадає. Забезпечення держави і населення залізницями є значно гірше, ніж в інших державах.

2. За цей-же час помічається значний зріст перевозок вантажів, як рівно-ж і особових перевозок. Кидається зокрема у вічі зменшення віддалі переїздів людей, що є наслідком переповнення міст.

3. Поволі зростає рухомий склад як паротягів, так зокрема і вагонів товарних. При чому зростає значно скоріше тягова сила паротягів, завдяки зростанню тягової сили поодиноких нових могутніх паротягів. Не зовсім добре стоїть справа зокремими вимірювачами, які негативно впливають на краще використання рухомого складу. Не вдається більшовикам внаслідок підвищеного довести навантаження до визначених норм.

4. Більшовикам не вдається опанувати справою ремонту рухомого складу, при чому кількість рухомого складу в ремонті значно перевищує норми. Негативно впливає переваження рухомого складу, невідповідний догляд, брак ремонтного приладдя і сирівців для провадження ремонту. Ремонтні заводи устатковані старими машинами, які вже давно потребують зміни.

5. Транспорт постійно знаходиться в тяжкому стані з огляду на те, що промисловість не постачає необхідної кількості сирівців, півфабрикатів і запасових частин. Якість поставленого часто нижче всякої критики, що впливає на збільшення випадків у дорозі.

6. Найгірше справа стоїть з консервацією шляху, яка граничить з катастрофою. Постійні попередження про зменшення руху на шляхах впливають негативно на стан рухомого складу, його обігу.

7. Зле стоїть справа з кадрами як в кількісному, так і якісному значінні. Нема жадної категорії робітників, яка б довго затримувалась на місці. Ця плінність є одною з болячок совітського транспорту.

Наслідком низької кваліфікації та низької якості шляхів і рухомого складу є велика кількість випадків, які просто дезорганізують совітський транспорт.

8. Транспорт, як видно, не цілком забезпечений паливом. Вживаються заходи що-до зменшення кількості споживаємого палива, що по-малу осягається.

9. Повільні темпи вступу в експлуатацію електрифікованих районів, яких розміри значно відстають од планів.

10. Звернено велику увагу на будову нових колій, в першу чергу в Туркестані, Сибіру і вже потім в Європейській Росії, а саме на з'єднання «Донбасу» з центром РСФСР — Москвою. Залізничі, що будуються, в більшості мають стратегічний характер і потім уже економічний. Коли більшовики проведуть намічені плани, про які є глухі замітки в пресі, то буде полегчено перекидку військ із Сибіру до Західного фронту трьома напрямками.

11. Констатуючи хоч і не цілком повне виконання намічених планів, треба підкреслити, що зріст сітки залізничної не йде рівнобіжно із зростом перевозок. А беручи під увагу сучасний стан рухомого складу і полотна, треба думати, що зріст перевозок викличе ще більше їх погіршення. І коли не буде вжито найрішучіших заходів, транспорт совітський в разі потреби військових перевозок не зможе виконати поставлених перед ними завдань.

В дискусіях брали участь: проф. І. Шовгенів, д-р А. Лукашевич, інж. М. Деревянок, ген. В. Змієнко, інж. Є. Гловинський.

— Вшанування пам'яті Маршала Пільсудського українською колонією в Ченстохові. 14 травня с. р. делегація в складі голови відділу УЦК лейт. С. Шрамченка і секретаря поручн. М. Кулака склала співчуття на руки місцевого старости, а підполк. В. Руданівський склав візиту і висловив співчуття Спілці Польських Воєнних Інвалідів у Ченстохові. Разом з тим

управа відділу запропонувала всім членам відділу носити жалобу.

3 червня в місцевій українській православній церкві відбулася урочиста панахида українською мовою, яку відправив ігумен Борис. На панахиді були присутніми представники влади, польського суспільства, преси, а також генеральний представник у Польщі Бельгійської Королівської Морської Ліги п. Жозе з дружиною.

Церкву було удекоровано квітами, килимами, синьо-жовтими прапорами і портретами Маршала Ю. Пілсудського і Головного Отамана С. Петлюри з державними гербами над ними. Обидва портрети у великих вінках було вкрито жалібним серпанком. Співав хор під орудою хор. Довганюка і п. Лопуховського. Церква була повна народу. Панахида залишила по собі сильне враження.

— Вшанування пам'яті Маршала Ю. Пілсудського українською еміграцією в Біловіжжі. 18 травня с. р., в день похорону Маршала Ю. Пілсудського, в помешканні відділу УЦК в Біловіжжі відбулося жалібне засідання членів відділу. Відкрив засідання і доповідь, присвячену покійному Маршалові виголосив голова відділу п. Мироненко. Пам'ять Маршала Ю. Пілсудського було вшановано вставанням і хвилиною мовчанки і між присутніми було зібрано 20 зол., які, замість вінка, було переслано до диспозиції старости в Більську Підляському.

— Український Еміграційний Комітет Допомоги Голодній Україні при УЦК звернувся до українського громадянства та українських еміграційних установ із закликом вносити пожертви на голодуючих на Україні. У відозві цій, між иншим, читаємо: «Не в наших еміграційних спроможностях змінити цей жахливий стан. Не можемо ми з нашими скромними засобами і впливами

організувати ширшої міжнародньої акції на допомогу голодуючим... Але ми мусимо продовжувати своє діло — писати, говорити, апелювати до сумління культурного людства. Мусимо і можемо ми власними засобами допомагати хоч тим нашим батькам, рідним, дітям, що звертаються до нас із благанням урятувати їх од голодової смерті. Крім грошевої підтримки Комітет прохає українське громадянство і про ширшу з ним співпрацю. Зокрема Комітет просить Управи наших товариств, щоб установили «голодовий податок» із доходів од усіх вистав, концертів, балів і т. д., які вони організують, а також щоб надсилали до Комітету листи з України в оригіналах або копіях, в яких пишуть про голод на Україні та його наслідки.

В Болгарії

— На пошану пам'яті С. Петлюри в Софії 9 червня с. р. відбулося зібрання, на якому проф. М. Парашук виголосив промову.

(«Заря» — 16. VI. с. р.)

— Концерт-вечерниці в Бургасі організовані заходами Управи Українського Об'єднання в Бургасі відбулася 11 травня с. р. в салі Alliance Française. Не дивлячися на матеріальні труднощі, запрошено було на цей концерт із Софії також бандуриста п. Ю. Клевчуцького.

Концерт, що складався з трьох частин, зробив на присутніх дуже добре враження. Як українці, так і болгарі із захопленням слухали гру на українському національному інструменті. Надзвичайно симпатичне враження й рясні оплески викликав відділ концерту, в якому виступив Федір Х. на скрипці під акомпанімент бандури.

Концерт-вечерниці попереджено було вступним словом про бандуру п. М. Григорієва болгарською мовою. По закінченні концерту гості бавилися до пізньої ночі.

П р и с у т н і й .

В Німеччині.

— В Українському Науковому Інституті в Берліні 26 червня с. р. відбулася доповідь німецькою мовою проф. д-ра З. Кузеді на тему «Німець Швайпольт Фіоль, як основоположник українського друкарства (1491)».

— Шевченківський концерт у Берліні, організований Українською Громадою в Німеччині, про який вже повідомлялося в минулому числі «Тризуба», пройшов з великим успіхом за участі добрих артистичних сил. Концерт цей знайшов широкий розголос у німецькій пресі.

В Китаю.

— З життя Української Громади в Шанхаю. При домівці Громади засновано притулок для безробітних українців.

Листи до Редакції

I.

В листі до Редакції пан Скоропис-Йолтуховський, голова Української Громади в Німеччині, заявляє, що ця громада являється аполітичною, загально-націо-

нальною, самостійницькою організацією.

II.

27 червня с. р. вислано мною для використання Громад у Франції партитуру українського парастасу з додатками співів, що потрібні при погребі. Цей парастас укладено п. В. Ковганом, диригентом хору в Шелеті, і доповнено панією О. Гораїною та п. К. Миколайчуком. Щира подяка належить п. п. Гораїновій, В. Ковганові та К. Миколайчукові за виповнену велику роботу.

Цей парастас, посланий до Громади в Крезю, по переписанні має бути звітти пересланий до Ліона, далі до Гренобля, звітти до Оден-де-Тіша, далі до Альгранжа-Кнютанжа і потім до Омекура, звідки мають переслати його знову до мене. Проситися при кожній пересилці повідомляти про це мене, щоб я знав, де знаходиться в ту хвилину партитура.

Прохання берегти її й не нищити, бо це є єдиний екземпляр повного парастасу.

М. Ковальський.

Париж, 27 червня 1935 р.

Нові книжки й журнали.

— Проф. д-р Іван Огієнко. Рідне Слово, початкова граMATика української літературної мови. Частина перша: фонетика й правопис. 1935. Стр. 154. Ціна 1 зол. п. або 25 центів для Америки.

— Церква і Нарід, двотижневик, присвячений церковним і церковно-громадським справам. Видання Волинської Єпархії. Ч. 7, 15 червня 1935. Крем'янець.

— Ю. Ленський. Вирішає боротьба! Видання «Нашої Правди», Львів (?), 1935. 16-о, стор. 12.

— P r o m e t e u s z . Sprawozdanie zarządu za czas od 1 września 1930 roku do 1 maja 1935 roku. Warszawa. 8-о, стор. 34.

Всі навчаймося своєї літературної мови!

Вийшла нова книжка проф. Івана Огієнка:

«РІДНЕ СЛОВО»

Початкова ГраMATика української літературної мови.

Частина I: Фонетика й правопис, 154 ст.

Ціна 1 зл. (25 центів для Америки) з пересилкою.

Підручна книжка для вивчення всеукраїнської літературної мови для дітей, юнацтва й широкого громадянства.

Замовляти від Адміністрації «Рідної Мови»: Warszawa IV, ul. Stalowa 25, m. 10. Конто чекове П. К. О. ч. 27110.

Для одаого народу — одаа літератураа мова !

Відозва Української Наукової Асоціації в справі збирання відомостей про українських наукових працівників

До українських наукових установ, окремих наукових працівників та українського громадянства.

Українська Наукова Асоціація вирішила розпочати систематичну працю по збиранню відомостей про українських наукових працівників по всіх галузях наукового дослідження та наукової роботи. Мається на увазі зосередити в Науковій Асоціації, по можливості, матеріал про всіх українських наукових працівників як тих, що нині науково працюють, так і тих, що вже померли, залишивши після себе наукову спадщину у вигляді надрукованих праць, чи у вигляді ще неопублікованих матеріалів своєї наукової роботи (починаючи з XVII ст.) При успішному проведенні цього завдання, як його вивершення, Українська Наукова Асоціація має на меті видати с л о в н и к українських учених, який би підбив підсумки того, що внесла українська нація до загальної скарбниці науки.

Цілком зрозуміло, що таке завдання не може бути успішно виконано лише силами однієї установи, як би вона уважно й ретельно не поставилась до своєї праці. При сучасних умовах наукової діяльності українських наукових працівників, розпоросених, поділених кордонами різних держав, примушених часто працювати в чужих наукових інституціях, це завдання може бути осягнуто лише при активній допомозі, з одного боку, всіх наших українських наукових осередків, а з другого боку, при активній підтримці самих українських наукових працівників. Маючи на увазі велике національне значіння наміченої мети, Українська Наукова Асоціація сподівається, що всі українські наукові інституції, наукові товариства, українські школи, професійні об'єднання, органи преси і т. инш., а тако-ж окремі особи надішлють до Наукової Асоціації відповідні відомості, керуючись опрацьованою анкетною.

Українська Наукова Асоціація формальною ознакою терміну наукового працівника вважає виявлену вже тією чи іншою особою наукову роботу, засвідчену в друкованих працях. Але, маючи на увазі спеціальні умови діяльності власне українських наукових працівників, великі труднощі для публікації їх праць, термін «друкована праця» має розумітись як найширше, включаючи сюди праці, опубліковані літографічно, чи іншими засобами друку. Те-ж саме треба зазначити і що-до мови опублікованих праць, особливо тих, що виконуються з доручення та при співробітництві в чужоземних наукових інституціях.

Відповідно зазначеному вище загальному завданню наміченого видання, що має метою вияснити участь представників української нації в загальній науковій роботі, УНА вважає доцільним перевести збирання відомостей про українських наукових працівників, надаючи цьому поняттю як найширше розуміння що-до національного моменту. До складу тих наукових працівників, що мають бути внесені до проєктованого словника і про яких мають збиратись відомості, належать: 1) особи українського походження, що свідомо присвятили себе нації українській, 2) особи походження не українського, але які головну свою наукову діяльність віддали українським проблемам, і нарешті 3) особи українського походження, що з різних причин примушені були свою наукову працю провадити, як працівники інших національностей. Що-до останньої категорії, то її значіння найбільше стосується до минулого, коли при умовах політичного й національного гніту представники української нації науково не могли працювати в сфері української науки.

Виконання поставленого завдання вимагає довшої та систематичної праці і в своєму практичному здійсненні автоматично розпадається на кілька стадій. В першу чергу має бути зібрано відомості про сучасний склад наукових працівників, і в цьому успіх розпочатої праці в найбіль-

шій мірі залежатиме від того, яку допомогу й підтримку дістане УНА від наукових установ, окремих осіб та українського громадянства, особливо в справі складання повного та вичерпуючого списку наукових працівників.

За цією підтримкою УНА і звертається, з проханням надсилати як персональні повідомлення, так і списки членів наукових установ, заповнені анкети та всі корисні для справи матеріяли (фотографії, біографії, мемуари й т. инш.).

Анкета

для збирання відомостей про українських наукових працівників.

1. Ім'я й прізвище.
  2. Дата і місце народження.
  3. Освіта (середня й вища).
  4. Наукова кваліфікація (доктор зах.-европ. універс., магістр, доктор кол. російськ. унів.).
  5. Чи викладаєте (ли), в якій школі та які саме дисципліни (як лектор, доцент, професор).
  6. В яких українських та чужоземних наукових установах берете участь?
  7. Праці й рецензії — подайте бібліографію Ваших праць (окремих видань, статей та рецензій), дату 1-ої наукової праці. При великій кількості праць можна писати на окремому аркуші за власноручним підписом автора.
  8. Які праці маєте готовими до друку?
  9. Прохається додати автобіографію, а тако-ж фотографію з власноручним підписом.
10. Власноручний підпис.

Адреса Української Наукової Асоціації:

Ukrainjska Vedecka Asociace. Praha XII. Slezska 7., I p. m. 19
Tchecoslovaquie.

У суботу 29-го червня с. р. о 20 год. в салі «Брасері дю Комерс», 49 авеню д'Орленан (Париж 14), відбудуться загальні річні збори

Української Громади в Парижі

з таким порядком денним: а) доповідь проф. О. Шульгина: «Конгрес Унії для Ліги Націй в Брюсселю»; 2) затвердження протоколу минулих загальних зборів Громади; 3) прийняття та виключення членів; 4) справоздання Управи Громади та Ревізійної Комісії; 6) вибори нової Управи Громади та Ревізійної Комісії; 7) біжучі справи.

У випадку коли вищезазначені збори не зможуть відбутися за відсутністю кворума, Рада Громади скликає в той самий день в тому самому місці і з тим самим порядком денним о 20.30 год. нові загальні збори, що будуть дійсні, згідно з п. 17 статуту, при всякій кількості присутніх членів Громади.

Представництво «Тризуба» в Болгарії

Представник «Тризуба» в Болгарії — п. Я. Малинівський, Софія, ул. Веслецъ, № 22, — приймає передплату на «Тризуб»: на три місяці — 50 левів, на рік — 200 левів.

Редакція і адміністрація: 42, rue Denfert-Rochereau, Paris-V
Tél. Danton 80-03.

Для переказів у Франції: «Le Trident», chèque postal 898.50, Paris.
Редагус — Комітет. Адміністратор: Іл. Косенко
Le Gérant: M-me Perdrizet.